

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ЗАНЯТЬ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Меленець Людмила Іванівна, доцентка кафедри
дошкільної та початкової освіти ІПО

Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидатка педагогічних наук

Кульбедюк Анастасія Юріївна, старша викладачка
кафедри дошкільної та початкової освіти ІПО

Київського університету імені Бориса Грінченка

***Анотація.** Коротко означено поняття «ритміка», «логопедія», «логопедична ритміка», зосереджено увагу на перевагах проведення заняття з логоритміки в умовах інклюзивного закладу дошкільної освіти, основних елементах логоритмічних занять, важливості правильного застосування прийому заохочення з урахуванням індивідуальних особливостей нормотипових дітей і дітей з особливими освітніми потребами.*

Ключові слова: інклюзивний заклад, логоритмічні заняття, особливі потреби, логоритмічна активність, ритмічне почуття.

Логопедична ритміка розглядається як складова лікувальної ритміки, як засіб корекційного впливу на дітей з особливими потребами, зокрема які мають мовленнєві, інтелектуальні, психомоторні патології, як методика, що застосовується з оздоровчою, навчальною, пізнавальною, розвивальною метою як в інклюзивних закладах освіти, так і масових.

Дослідження ритміки розпочалися ще задовго до н.е., породивши вчення про ритм. Термін «ритміка» походить від грецького Rhythmos – мірний, рівномірний і у віршознавстві вживається в двох значеннях: а) лад ритму певного віршового твору чи сукупності творів, б) розділ віршознавства, спрямований на вивчення ритміки у різних системах версифікацій (розміри, рими, строфи тощо). Внутрішню природу ритміки пов'язують із музикою або зі стопою (теорія стоп),

або з інтонацією чи фіксуванням масового повторення однорідних елементів (статистичний метод) і т.п. В основі ритміки лежить поняття ритмічного почуття, властиве майже кожній людині. Ніхто з сучасних дослідників не заперечує того факту, що почуття музичного ритму в значно меншій мірі піддається педагогічному впливу, ніж музичний слух.

У педагогіці ритміку розглядаємо як систему фізичних вправ під музику, побудованих на зв'язку рухів із музикою. Змістом роботи з дітьми на заняттях з ритміки є організація їхньої фізкультурної активності під музику, де вивчаються ті елементи музичної діяльності, які найбільш природно і логічно виявляються в рухах (танцях).

Термін «логопедія» походить від грецького *logos* – «слово», «мова» та грецького *paideia* – «навчання». Логопедія – це наука про порушення мовлення, що вивчає причини, механізми, симптоматику, перебіг, структуру порушень мовленнєвої комунікації, методи їх попередження, системи корекційного впливу засобами спеціального навчання й виховання. Об'єктом логопедії є людина з порушеннями мовлення.

Слово «логоритміка» складається з двох частин: «лого» – термін, що означає «виховання правильного мовлення», та «ритміка» – термін, що означає «рівномірний, розмірений». Тому логоритміка і володіє цілим комплексом різноманітних засобів, в основі яких – слово, рух, музика.

Важливим в логоритміці вважаємо значення слова, особливо використання його в віршованих формах, що в сполученні з рухами значно полегшує не лише освоєння правильної вимови, а й оволодіння тими рухами, адже розуміємо, що ритм віршованої мови допомагає зберігати ритмічність виконання рухів. Таким чином, з одного боку, рухова активність дитини допомагає інтенсивніше розвивати її мовлення, з іншого боку – формування рухів відбувається за участі мовлення. А підсилення віршованого ритму музичним супроводом сприяє ще більшому вдосконаленню вимови дитини, що має саме ці вади, розвиткові мовленнєвого слуху, темпу мовлення.

Основою правильного формування мовлення і сприйняття є ритм. Уміння правильно відтворювати ритми зумовлює адекватне відтворення ритмічного рисунка слова. Це здатність активно (рухом) сприймати мовлення, відчувати емоційне навантаження слів, фраз, текстів, їхній ритмічний рисунок і точно відтворювати його.

На логоритмічних заняттях музика не просто супроводжує рухи, а є їхнім організуючим початком. Вправи мають бути підібрані так, щоб кожний музичний сигнал викликав певну рухову реакцію, що сприяє розвитку, слухового сприйняття, просторового орієнтування, а головне – сприяє корекції власне мовленнєвих порушень: фонематичного слуху, темпу й ритму подиху та ін.

Визначення ж логопедичної ритміки як однієї з форм своєрідної активної терапії, комплексу реабілітаційних заходів у відношенні до осіб із мовленнєвою патологією ставить її в ряд додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) для осіб з особливими освітніми потребами у закладах освіти, таких як: ритміка, розвиток мовлення, лікувальна фізкультура, соціально-побутове орієнтування, корекція розвитку, орієнтування у просторі, розвиток слухового, зорового, тактильного сприймання мовлення та формування вимови, корекція зору, корекція та розвиток психофізичних функцій, використання елементів: кінезіотерапії, анімалотерапії (іпо-, каніс-, феліно-, орніто-), арт-терапії (ізо-, драмо-, казко-, музико-, кіно-, піско-, ігро-, мульт-, фото-, кольоро-, пластилінової, танцювальної терапії, психогімнастики), працетерапії, ерготерапії, ароматерапії, Монтессорі-терапії тощо.

Звернемо увагу на користь організації в закладі освіти, і в дошкільному зокрема, спільної логоритмічної активності дітей з особливими потребами і нормотипових. Це дозволяє досягти одночасно кілька завдань: «урівняти» всіх як рівноцінних учасників ігор-занять, організувати комунікативне оточення, налагодити емоціональні взаємозв'язки між членами групи, стимулювати змагальність і здорове суперництво, підвищити оцінку інших і власну самооцінку.

Окремо виокремимо переваги логоритміки для дітей з особливими освітніми потребами: завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей; ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами; орієнтування на своїх нормотипових ровесників у виконанні правильних співрозмірних дій стимулює прагнення досягти кращих результатів; оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально; діти навчаються доволіно регулювати поведінку і відкривається можливість для налагодження дружніх стосунків зі здоровими однолітками й участі у спільних активностях.

Використовуючи логоритміку педагоги інклюзивного закладу дошкільної освіти мають зосередитися на такому алгоритмі дій:

- а) забезпечення формування у дитини наслідувальних дій вихователя, логопеда, музичного керівника, свого одногрупника, який правильно виконує завдання;
- б) орієнтування й підлаштування її під загальний ритм,
- в) відтворення дитиною дій за зразком,
- г) моделювання дитиною рухів за аналогією.

Не існує сталої думки щодо особливостей проведення логоритмічних занять в умовах інклюзивного закладу дошкільної освіти. Науковці виокремлюють такі елементи заняття з логоритміки як: логопедична гімнастика, артикуляційні вправи, вправи на розвиток м'язів та пантомімічної виразності, ритмічні вправи під музику, фонопедичні вправи по методу В.Ємельянова, музично-ритмічні ігри, пісні, танці, комунікативні ігри на основі чистомовок, примовлянок, віршів, фольклору та ін.

Науковці радять практикувати інтегровані логоритмічні заняття за такою орієнтовною схемою (за умови рівномірного розподілу психофізичного навантаження):

- ритмічна розминка, вправи на різні види ходьби й марширування та регуляцію м'язового тону;

- вправи на розвиток правильного діафрагмального дихання й тривалого видиху та сили, висоти, виразності голосу, артикуляції (артикуляційної моторики і чіткості вимови) та дикції (вимови голосних і приголосних звуків, складів, слів із голосом і без голосу);

- вправи на активізацію психічної і фізичної активності (пальчикова гімнастика, координація руху й мовлення, узгодження рухів із текстом для розвитку словника, граматичної будови, автоматизації вимови);

- вправи на формування музичної уваги, темпу й ритму (узгодження рухів із мовленням у різних темпах і ритмах, можна з використанням предметів);

- співи (для розвитку дихання, голосу, артикуляції);

- гра на дитячих музичних інструментах (для розвитку уваги, відчуття темпу й ритму);

- самостійна музична діяльність (для розвитку координації, формування відчуття темпу, ритму);

- ігрова діяльність чи елементи танцю (для розвитку загальної моторики, координації; формування відчуття темпу, ритму).

Логопед, музичний керівник, інструктор з фізкультури використовують різні прийоми: показ руху, словесні інструкції, пояснення, образну розповідь, виконання руху разом із дитиною, повторення з нею потрібного слова чи фрази, примовляння речитативів, виконання під музичний супровід пісень, вимова окремих фонем пошепки й голосно (звукова гімнастика) та ін.

Та головне, як і в інших технологіях, так і на заняттях логоритміки мають застосовуватися прийоми заохочення. Педагогіка пропонує наступні види заохочення: а) схваленням, похвалою; б) нагородою; в) довірою; г) задоволенням певних інтересів, потреб; д) вираженням позитивного ставлення. Така складна структура прийому заохочення потребує від дорослого ґрунтовного розуміння як психолого-організаційних умов підготовки та проведення логоритмічних активностей, так і важливості правильного застосування такого прийому з урахуванням індивідуальних особливостей нормотипових дітей і дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі освіти.

в інклюзивному закладі дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухало, О.Л. Робоча програма «Логоритміка» для студентів ОПП Дошкільна освіта. 2019. 31.
2. Котломанітова, Г. Упровадження логоритміки в інклюзивне освітнє середовище початкової школи. *Теоретична і дидактична філологія*. Серія «педагогіка». Випуск 27, 2018. 84-93.
3. Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88. *{Додаток 1 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ [№ 863 від 15.11.2017](#), [№ 129 від 27.02.2019](#)}*
4. Шапочка, К. А. Курчатова, А. В. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни логоритміка та ігри в логопедичній роботі. 2019. 105.